

Niels Chr. Sidenius:

Introduktion

Før den såkaldte oliekrise i 1973-74 beskæftigede kun få i den vestlige verden sig med energi som et politisk, økonomisk eller ressourcemæssigt problem, ganske simpelt fordi den vestlige verden kunne importere tilstrækkelige oliemængder til en meget lav pris. 'Oliekrisen' rettede imidlertid søgelyset mod prisen for energi, forsyningssikkerheden, andre energikilder end olie osv. I de senere år har energi og energipolitik derfor været et af de mest brændende emner i den offentlige debat både i Danmark og i udlandet.

Denne debat har generelt samlet sig om en række energikilder (olie, kul, atomkraft, naturgas og vedvarende energi), som er blevet vurderet ud fra en lang række kriterier, såsom pris, mængder til rådighed, forsyningssikkerhed, miljø og sikkerhed.

Den danske debat har været og er i særlig grad præget af diskussionen om indførelse af atomkraft, Barsebäck, naturgasprojektet, Nordsø-koncessionen, varmforsyningen og elværkernes placering i energipolitikken. Og på en række af disse områder er der taget politiske initiativer og i flere tilfælde gennemført en lovgivning, der kan forventes videreført og udbygget i de kommende år.

Der er derfor kun en ringe fare for, at fremtiden vil dementere den påstand, at de næste 10-20 år vil fremvise en mindst lige så højspændt energipolitisk debat som den aktuelle. Udviklingen frem mod år 2000 vil nemlig på afgørende vis udstikke nogle rammer for energiforsyningens og energiforbrugets langsigtede mønster. Også i dette perspektiv er det nyttigt at vurdere den hidtil førte energipolitik. Til dette nummer af POLITICA har vi derfor søgt at udvalge nogle centrale emner og problemstillinger til nærmere behandling.

Den første artikel, Målsætninger og modsætninger i dansk energipolitik, analyserer den statslige energipolitiks målsætninger, som de specielt træder frem i "Dansk energipolitik 1976". Artiklen drøfter såvel de direkte energipolitiske målsætninger som de bredere samfundsmæssige og påpeger, at der består en række modsætninger mellem de officielle målsætninger. Det er i den forbindelse artiklens pointe, at den hidtidige, implicitte prioritering af målsætningerne reelt favoriserer energisystemets forsynings side. Og tilmed favoriserer den på en ret énsidig måde, blandt andet på grund af eksisterende organisatoriske strukturers fortsat store indflydelse på energipolitikens udformning.

Den næste artikel, To veje i dansk kraft- og varmeplanlægning, behandler delvis det samme emne, men fra en anden synsvinkel. Artiklen drøfter først de to mulige energiveje, der karakteriseres af vidt forskellige holdninger til drivkraftbehovet. Skal dette fortsat øges, eller skal det søges reduceret. Med dette som udgangspunkt påvises, hvorledes forskellige institutionelle forhold styrker energiforsynings siden og hæmmer besparelser på energiforbrugssiden. Derved blokeres udviklingen af en ny energiøkonomi. Videre analyseres Varmeforsyningsloven, og det påvises, hvordan denne lov har en 'dobbeltkarakter', men samtidig i praksis klart har favoriseret energiforsynings siden. Afsluttende skitseres nogle lovgivningsinitiativer, der kunne fremme udviklingen hen imod en ny energiøkonomi.

Den tredje artikel, Et nærliggende eksempel - nogle træk af Barsebäck-sagens historie, belyser én side af atomkraftspørgsmålet i dansk energipolitik. Artiklen gennemgår og kommenterer det stadig varmere politiske spørgsmål om det svenske Barsebäck-værks placering - 20 km fra Rådhuspladsen. Artiklen viser, hvordan de danske politikeres rolle har været indskrænket til statistens, blandt andet fordi det administrative systems videreformidling af information (om for eksempel værkets kritisable nødkølesystem) ikke kunne gennemskues. Artiklen påpeger videre, hvordan det kommercielle hemmelighedskræmmeri omkring atomkraftens sikkerhedsteknologi vanskeliggør kontrol. Og afsluttende inddrages de stedse mere foruroligende rapporter om de mulige konsekvenser af store Barsebäck-uheld.

Den følgende artikel, Deponering af højradioaktivt affald -

vurdering af Elkrafts og Elsams rapport, belyser et meget diskuteret og afgørende spørgsmål for atomkraftens anvendelse i Danmark. Artiklen er en detaljeret og præcis kritik af elsammenslutningernes deponeringsrapport fra juli 1978, hvori der påvises en række fejl, mangler og uklarheder. Rapporten kan således ikke leve op til elsammenslutningernes egne ord om undersøgelse af selv de mindste risici og usikkerheder. Artiklen afsluttes med en gennemgang og vurdering af den hidtidige, utilstrækkelige politisk-administrative kontrol med elsammenslutningernes deponeringsundersøgelse. Artiklen adskiller sig fra de fleste andre artikler i dette tidsskrift ved at indeholde en del tekniske og geologiske udtryk og vurderinger. Det er imidlertid nødvendigt også at behandle de tekniske sider af deponeringsproblematikken for fyldestgørende at kunne vurdere elsammenslutningernes undersøgelser og den offentlige kontrol dermed. Og dermed i sidste ende vurdere forholdene omkring en politisk beslutning om deponering af højradioaktivt affald i Danmark.

Artiklen om Industrirådet, energien og energipolitikken analyserer IR's energipolitiske profil i perioden efter 1973. I artiklen behandles blandt andet de synspunkter og argumenter, som IR fremfører i forhold til de enkelte energikilder og den officielle danske energipolitik. Udover denne 'snævre' energipolitik drøftes også en række overordnede synspunkter, der er af stor betydning i IR's samlede energipolitik. Artiklen viser, hvordan IR har skiftet holdning til naturgasprojektet, og at den positive holdning til atomkraft er det dominerende og konstante element i Rådets energipolitik. Denne dominans hænger sammen med en meget stærk orientering mod energisystemets forsyningside og med IR's generelle liberalisme. Endelig viser artiklen, hvorledes kombinationen af atomkraft, forsyningsorientering og liberalisme i særlig grad varetager et mindre antal store industrivirksomheders interesser.

Nummerets sidste artikel, Kärnkraften och partisystemet i Sverige, adskiller sig på to måder fra de foregående artikler. Mest tydeligt ved at behandle svenske og ikke danske forhold. Men også ved i langt større grad at være orienteret mod udviklingen i partiernes synspunkter og deres indbyrdes placering i spørgsmålet om atomkraft.

Artiklens udgangspunkt er, at den traditionelle højre-venstre dimension i partisystemet i begyndelsen af 1970'erne tilføjes en

tilvækst-økologi dimension, som gør konfliktmønstret mellem partierne to-dimensionalt. Herudfra belyses den partipolitiske stillingtagen til atomkraften, specielt i perioden efter 1972, hvor den første kritik af atomkraften blev formuleret i Riksdagen. Meget indgående behandles udviklingen frem til Fälldin-regeringens fald på atomkraftspørgsmålet, Palmes beslutning (efter Harrisburg-uheldet) om at lægge spørgsmålet om fortsat anvendelse/udbygning af atomkraften ud til folkeafstemning. Og artiklen slutter med en vurdering af folkeafstemningsalternativerne. - Artiklen giver således et godt grundlag for at forstå baggrunden for den svenske folkeafstemning om atomkraft den 23. marts 1980.

Ud over de præsenterede artikler indeholder nummerets anmeldelsessektion endelig fem anmeldelser, der falder ind under temaet energi og energipolitik.

Efter færdiggørelsen af dette nummer meddelte den socialdemokratiske regering lørdag den 26. januar 1980, at beslutningen om anvendelse af atomkraft i Danmark var udskudt på ubestemt tid. Herved er der opstået en ny mulighed for at diskutere, analysere og eventuelt ændre den danske energipolitik. Vi håber, at dette nummer af POLITICA kan bidrage til denne diskussion.